

ΣΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΜΕΣΑΙΩΝΑ

Μὲ τὸ ὅστατο ἄρθρο του ἐφρόντισε καὶ τὸ νέο Σύνταγμα νὰ ἐμπι-
στευθεῖ τὴν ὑπαρξή του στὸν πατριωτισμὸ τῶν Ἑλλήνων. Κι' ὅμως ἦταν
πασίγνωστο πώς ὁ Χάρτης τοῦ 64—ποὺ εἶχε μεριμνῆσει ν' ἀσφαλισθεῖ
μὲ τὸν ἔδιο τρόπο—κουρελιάσθηκε ἀπὸ τοὺς Ἰδιοὺς Ἑλληνες, μολονότι δὲν
τοὺς ἔλειψε βέβαια ὁ πατριωτισμός.

Φαίνεται πώς δὲν καλοκαταλάβαμε ἀκόμα, δτι οἱ θεσμοὶ θὰ κυndυνεύ-
ουν, ὅσο δὲ λαὸς εἶναι ἀνάξιος νὰ ἔχει μὲ πολίτευμα, ποὺ τὸ δημοσύγχρησε
δι πὸ ἀταίριαστος λαὸς τῆς οἰκουμένης—δ' Ἀγγλικός.

Λέγοντας ὅμως ἀναξιοσύνη σὲ νη, δὲν πρέπει νὰ φανταζόμαστε τὸ πολί-
τευμα σὰ μιὰ μηχανή, ποὺ δὲν ἔμαθε, μὰ ποὺ μπορεῖ νὰ μάθει, νὰ τὴ
μεταχειρίζεται δὲ λαός. Ἡ ἀναξιοσύνη τοῦ πολίτευμα—πρέπει νὰ τὸ νοιώσομε—
ἔχει λόγο ἐστωτερικό, σχεδὸν ἀγιάτρευτο. Τὸ δὲ τὸ πολίτευμά μας εἶναι
ἀπροσάρμοστο μὲ τὴ γενικὴ ἔξελιξη τοῦ τόπου μας, τῶν ἐθίμων καὶ τῶν
ἰδεῶν τοῦ λαοῦ.

Δηλαδή, γιὰ νὰ τηρήσει δὲ λαὸς τὸν καινούριο Χάρτη του θὰ ἔπειτε
πρῶτα νὰ λεψει τὸ χάσμα—καὶ ἡ πιθανὴ ἀντίθεση—ποὺ θὰ ὑπάρχει
ἀνάμεσα στὸν πολιτισμὸ μας καὶ στὸ πολίτευμα. Ειδεμὴ τὸ Σύνταγμα ποὺ
δὲν ἐθεμελιώθηκε ἀπάνω στὸν πολιτισμὸ τῶν Ἑλλήνων, δὲ θὰ σωθεῖ ἀπὸ
τὸν Ἀργο πατριωτισμὸ τους, ἀφοῦ δὲ πατριωτισμὸς δὲν ἀντικαταστάνει τὸν
πολιτισμό.

Τὴν αὐτονομία, ποὺ ὑποφαζόμαστε νὰ ὑπάρχει ἀνάμεσα πολίτευμα
καὶ πολιτισμό μας, νομίζω νὰ τὴ φανέρωσε τὸ σημαντικότερο σύγχρονο
γεγονός—Ἡ πολιτικὴ ἐπανάσταση.

Ἄπο τὴν ἴστορία μάθαμε: πώς ἡ (πολιτικὴ) ἐπανάσταση εἶναι τὸ
σπάσιμο τοῦ τεόφραστον ἀπὸ τὸ πουλί, ποὺ ἔτοιμο γιὰ τὴ ζωὴ ἀναζητᾶ τὸ φῶς,
τὸν ἀέρα, τὴν ἔλεύθερη κίνησην· ἥτοι—πρέπει νὰ προηγηθεῖ στὴν κοι-
νωνία ἡ ἔξελιξη ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν· κι' ὅταν ὠριμάσονται αὐτὲς γιὰ νὰ κυρι-
αρχήσουν δὲ λαὸς ἐπαναστατεῖ· Θρυμματίζει, δηλαδή, τὰ ἐμπόδια ποὺ τυχὸν
παρουσιάζει τὸ ἐπάνω σὲ ἄλλες ἀρχές καὶ ἰδέες θεμελιωμένο παλιὸ πολί-
τευμά του.

Ξέρομε ἀκόμα—ἡ φύση τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ τὸ διαλαλεῖ—ὅτι στὰ
κοινοβουλευτικὰ κράτη, προτοῦ νὰ ὠριμάσει καλά καλά, μιὰ ἰδέα γίνεται
νόμιος (κυριαρχεῖ) ἀπὸ τὴν πολὺ βιαζόμενη νὰ ἐπιβάλει τὴ θέληση τῆς παν-
τοδύναμη κοινὴ γνώμη.

Συμπεραίνομε, λοιπόν, πώς ἡ (πολιτικὴ) ἐπανάσταση σὲ κοινοβουλευ-
τικὰ κράτη — δτου ἡ μεταβολὴ μπορεῖ νὰ εἶναι κοινωνική, ἀδιάκοπη,
ἀνεπαίσθητη καὶ περισσότερο ἀπ' ὅσο πρέπει γοργὴ—ἀντιπροσωπεύει ὅρο
καὶ κατάσταση ποὺ δὲν ἔχει νόημα, γιατὶ δηλώνει κάτι ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ
γίνει, ἀφοῦ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν ἰδέες ὠριμες ποὺ νὰ ἐμποδίζονται
νὰ κυριαρχήσουν, ἐπειδὴ ὅσο μορφώνονται οἱ ἰδέες μπορεῖ νὰ λάβουν
(καὶ λαβαίνουν) τοῦ Νόμου τὸ κῦρος.

Μολαταῦτα σὲ κοινοβουλευτικὸ κράτος δὲ λαὸς ἐπαναστάτησε τὸν προ-

περσυνὸ δεκαπενταύγουστο γιὰ νὰ λυτρωθεῖ ἀπὸ τὰ πολιτικὰ κόμματα. (Αὐτὸς εἰπώθηκε τότε¹ καὶ αὐτὸς εἶναι.)

Ἐνα παρόμοιο γεγονός τί μπορεῖ νὰ σημαίνει;

Ἐπειδὴ τὸ κίνημα τὸ λαϊκὸ δὲν ἔκεινησε γιὰ νὰ ἐπιβάλει δρισμένη καὶ ώρμασμένη νέα ἀρχή, ἢ παραγνωρισμένη ἀπὸ τὸ πολίτευμά του ἵδεα, ἡ λογικὴ μᾶς λέει:—Ν' ἀρνηθοῦμε πώς ἔγινεν ἐπανάσταση (ὅρος ποὺ ἔχει μέσα του τὴν ἔννοια τῆς ἐξελίξεως) καὶ νὰ παραδεχθοῦμε πώς ἔγινε στάση (φαινόμενο προκαλούμενο πολλὲς φορὲς ἀπὸ τὴν φυσικὴ ροπὴ του ἀνθρώπου πρὸς τὴν ἀναρχία.)

Θυμούμενοι, δύμως, πώς τὸ βαθύτερο κινητικὸ αἴτιο παντὸς κοινωνικοῦ φαινομένου θρονιάζει στὸ ἀσυνείδητο τῆς κοινωνίας, εὔκολα διακρίνομε στὴν ἀσυνείδητη ροπὴ τῆς ἐπαναστάσεως τὴν τρανὴ καὶ πειστικὴ δικαιολογία της.—Ο λαὸς ποὺ ἐπαναστάτησε γιὰ νὰ λυτρωθεῖ ἀπὸ τὰ Κόμματα (ποὺ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔπρεπε νὰ τὸ ἀποτελεῖ) ἔξωτερίκευσε συναίσθηση ἀδόριστη μὰ δυνατότατη: τὴν ἀδυναμία του ν^τ αὐτοδιοικηθεῖ.

Αὐτὸς ὁ ἔσωτερικὸς λόγος, ὁ βαθὺς καὶ ἀσυνείδητος, ποὺ κίνησε τὴν ἐπανάσταση, τὴν πειθανάγκασε νὰ σταθεῖ σταθερὴ στὴν ἐπίμονη βουβὴ ἀπαίτηση, ποὺ διατύπωσε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος.—Τὸ ἀνακαινισμένο πολίτευμα πρέπει νὰ προστατεύει τὴ Διοίκηση ἀπὸ τὸν ἴδιο λαό.

Ἡ θέληση αὐτὴ τοῦ ἐπαναστατημένου λαοῦ ἀποκρυσταλλώθηκε σὲ νομοθεσία, ὅπου δικρίνομε ἄδολη τὴ ροπὴ του κινήματος, συντροχικὴ τόσο, ὥστε νὰ φαντάζει σὰν ἔξαλάφωμα τοῦ λαοῦ (ἀνελεύθερη τάση) ἀπὸ τὰ βάρη τῆς ἐλευθερίας—γιὰ ὅσους, ἔννοεῖται, μὲ τὸν ὅρο «πολιτικὴ ἐλευθερία» ἔννοοῦν τὸ δικαίωμα τῆς κοινωνίας ν^τ αὐτοδιοικεῖται.—Καὶ πράγματι (συμβούλιο ἐπικρατείας, αὐτοδιοίκηση στὶς ὑπηρεσίες, μονιμότητα στοὺς ὑπαλλήλους) εἶναι νομοθετήματα μὲ τὰ δόπια ἡ ἐπανάσταση ἐγκατάστησε τὴν πιὸ σκληρὴ τυραννία—τῆς Γραφειοκρατίας—μὲ τὸ σκοπὸ ν^τ ἀσφαλίσει τὴν προστασία τῆς Διοικήσεως ἀπὸ τὴν ἐπέμβαση του Λαοῦ.

Ἐτσι, στὸ τέλος, ἀπὸ ἕνα πνεῦμα σύμφωνο καὶ ἀνάλογο μὲ τὴν ἐπαναστατικὴ ροπὴ, ἔγεννήθηκε τὸ περίφημο προστατευτικὸ τῆς γλώσσας ἄρρενος 107 ποὺ μοναχὸ του μὲ φῶς δέκα, ἑκατό, χίλιων ἥλιων μᾶς δείχνει—τὴν ἀντινομία ποὺ δέν προσβάλει δικαίωμα ἄλλου ἀτόμου ἢ τῆς κοινωνίας) καὶ τὸ ντόπιον πολιτισμοῦ, ποὺ δὲ μᾶς χάρισε τὴ δύναμη νὰ νοιώθομε τὸν ὀφειλόμενο σεβασμὸ στὸ διτλανό μας καὶ στὴ γνώμη του. Γιατὶ τὸ γκάρισμα γιὰ τὶς ἐλευθερίες καὶ ὁ ἀσύστολος ἐλευθεριασμὸς δὲν ἀποδείχνει βέβαια πώς θ^ν ἀνεχθοῦμε τὴν κριτικὴ ἔρευνα, διταν πρόκειται ν^τ ἀμφισβήτησει τὸ μεγαλεῖο, τὴν εὐγένεια, ἢ τὴν ὠφελιμότητα σὲ λαϊκὸ σακροσάντο.

Θὰ μπορούσαμε νὰ τὸ ἀνεχθοῦμε ἵσως, ἀν ὁ πολιτισμὸς ἦταν ἐπὶ τέλους λογική. Δυστυχῶς εἶναι αἰσθημα, ποὺ φίξωνε καὶ μεγαλώνει σὰν ἀνάγκη στὸ ἀσυνείδητο τῆς κοινωνίας, ἅμα κατατηθεῖ μὲ τὸν ἔναν ἢ τὸν ἄλλον τρόπο, ἀπ' ἀφορμὴ τὸν ἔναν ἢ τὸν ἄλλο λόγο. Καὶ σὰν αἰσθημα, οὕτε δανείζεται, μήτε μεταφράζεται, δπως ἔνας καταστατικὸς χάρτης.

Ἐνα συμπλέρωμα.

Γιὰ νὰ τηρήσουμε τὸ πολίτευμα μας θὰ ἔπρεπε πρῶτα ν^τ ἀποκτήσομε

πολιτισμὸν ἀνάλογο καὶ ἰσοδύναμο μὲ τὸν πολιτισμόν, ποὺ γαλούχησε τὸ συνταγματικὸν πολίτευμα.

"Η καλύτερα, θὰ ἔπειπε ν' ἀποκτήσομε τὸν πολιτισμόν, ἀφοῦ δὲ πολιτισμὸς αὐτὸς θὰ κανονίσει τὴν πρόοδο μας, ὅπως μιὰ τεράστια σφαῖρα πυρωμένη θὰ κανόνισε τὴν θερμοκρασία μας πολὺ μικρότερης ποὺ θὰ βρισκότανε ποντά της.

"Ἐπειδὴ λοιπόν, θέλοντας καὶ μὴ θέλοντας, θὰ βαδίσομε γιὰ τὴν κατάκτηση τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ή συνειδητὴ ἐργασία—τὸ πρόγραμμα μας νέας ἴδεολογίας—ὅφειλε νὰ εύκολύνει τὴν πολὺ δύσκολη πορείαν.

"Ἄς δοῦμε τὸ πῶς.

"Ο πολιτισμὸς δὲ Εὐρωπαϊκὸς μπορεῖ νὰ ποῦμε πώς ἐχάρισε στὸ ἄτομο (αὐτὸν τὸν χαρακτηρίζει) ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐλευθερία τοῦ τῆς σωματικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς, τὴν ἐλεύθερην ἐνέργεια, τὴν ἐλεύθερην σκέψη καὶ τὴν ἐλεύθερην συνείδηση.

Πιὸ βαθεύα καὶ πιὸ ἀπλά.—"Ο πολιτισμὸς ἐθεμελώθηκε ἀπάνω σὲ μιὰ μειλίχια ἴδιότητα κοινωνική, τὴν ἀνοχήν, ποὺ χωρὶς αὐτὴν ἐλεύθερη σκέψη καὶ συνείδηση δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει, μήτε νὰ ἐννοηθεῖ.

Εἶναι μάλιστα βέβαιο, πῶς ἡ ἀνοχὴ βασίζεται στὴν Εὐρωπαϊκὴν κοινωνίαν πρωτοῦ νὰ νομιμοποιηθεῖ ἡ ἀνοχὴ εἰς τὸν αὐτὸν (μας η ὅλων τῶν μορφῶν).

"Η ἴδιότητα, ὅμως, αὐτὴ δὲν ἤταν προτέρημα φυσικὸν λαῶν ποὺ δημιουργήσαν τὸν πολιτισμὸν τῆς ἐλευθερίας. Κάθε ἄλλο! Οἱ σελίδες τοῦ Μεσαίωνα μας μαθαίνουν τοὺς ἀγῶνες καὶ τὶς θυσίες ποὺ ἐστούχισε ἡ πολύτιμη κατάκτησή της. Χρειάστηκε ἡ ἐλεύθερη σκέψη νὰ παλαιστεῖ ὁλόκληρους αἰλῶντας ἐπίμονα τὴν πρόληψη καὶ ἀρχαῖες πεποιθήσεις, γιὰ νὰ μαλαχθεῖ στὸ τέλος ἡ βαρβαρικὴ ἀνεπιείκεια καὶ μισαλλοδοξία καὶ νὰ μεταμορφωθεῖ στὴν ἥρεμη ἀνοχήν.

Oportet hoereses esse. Γιὰ ν' ἀποκτήσομε, ἄρα, τὴν βάση τοῦ πολιτισμοῦ—τὴν πολύτιμη ἀνοχὴν—πρέπει νὰ φανοῦν κ' ἐδῶ οἱ σχισματικοί, οἱ ἀτομισταὶ ἐχθροὶ τῆς γενικῆς δημογενωμίας.

Γιατὶ βέβαια δὲν μπορεῖ νὰ ἴσχυρισθοῦμε πώς τὴν ἀποκτήσαμε ἡδη. Πρῶτο, γιατὶ δὲν πέρασε ἡ φυλή μας ἀπὸ Μεσαίωνα.

Καὶ δεύτερο, ἐπειδὴ μερικὰ ἐπεισόδια (καταδιώξεις Καΐρη, Μακράνη, Λασκαράτον, Πάλλη καὶ μαλλιαρο-αθεο-αναρχικῆς φάρας) μας βεβαιώνουν, διτὶ σιγοκαίει στὰ στήθεια μας ἡ φωτιὰ ποὺ χρησίμευε γιὰ προσάναμμα στὰ Autodafés.

"Αν ἡ ἀδιάλλακτη ὅρμη δὲν ἐφανερώθηκε ἀκόμα ὡμὴ καὶ χαρακτηριστική, τὸ χρωστᾶμε στὸ δὲν ἐδόθηκε ἡ κατάλληλη ἀφορμή. Γιατὶ παρουσιάζεται σὰν ἀντίδραση σὲ θετική ἐνέργεια.

Δηλαδή, ἔλειψε ἡ σοβαρὴ δράση τῶν ἀσύμφωνων μὲ τὶς γενικὲς ἀρχαῖες πεποιθήσεις καὶ προλήψεις καὶ γιὰ τοῦτο καταλαγιάζει ἀκόμα ἡ ἀδιάλλακτη συντηρητικότητα.

Μὰ καὶ ὅσο ἡ δράση—μιὰ ἐνεργητικὴ ἀσυμφωνία μὲ μιὰ ἀπὸ τὶς προλήψεις τοῦ πλήθους — δὲν ἀρχίζει, τόσο ν' ἀπομακρύνεται ἡ ἐλπίδα ν' ἀρχίσει στὸν τόπο μας ἡ πρόοδος (ἀποτέλεσμα πάντοτε τῆς ἐλεύθερης κριτικῆς ἔρευνας, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ φυτρώσει ὅπου δὲν καλλιεργήθηκε ἡ "Ανοχή".)

Πρέπει, λοιπόν, νὰ προκληθεῖ, ὅπως δήποτε ἡ σωτήρια πάλη, που
θὰ μαλάξει στὸ τέλος τὴ βάρβαρη ἀνεπιείκεια.

Ποιὰ θὰ εἰναι ἡ ἀφορμή;—Νὰ τί δὲν ἔχει σημασία.

Στὴν Εὐρώπη χρησίμεψε σὰν ἀφορμή «τὸ ἀλάθητο τοῦ πάτα» γιὰ
νὰ ξανάψει ὁ πόλεμος τῆς νέας ίδεολογίας μὲ τὴ σκουριασμένη τὴν παμ-
πάλαια.

Σ' ἐμᾶς ἐδῶ—εἰναι φανερό—σὰν ἀφορμή θὰ χρησιμέψει ἡ Γλωσ-
σικὴ Ἰδέα, ποὺ θεωρεῖται ἡδη πυρήνας μιᾶς νέας ίδεολογίας, ἀτ' ὅσους
δὲν παραγνωρίζουν τὴν ἀμοιβαία ἐπίδραση καὶ τὸν ἀμοιβαῖο προσδιορισμὸ-
τῶν κοινωνικῶν φαινομένων καὶ ίδεων.

·“Η ἐπιμονὴ στὴν ίδεα τους καὶ τὸ μεγάλωμα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὀπαδῶν
τῆς γλωσσικῆς μεταβολῆς, ὁ ἀναγκάσει τὴν ἀδιάλλακτη συντηριστικότητα
ν' ἀντιδράσει ἀνεπιφύλακτα—μὲ δὴ τὴ δύναμη της καὶ τὴν ώμότητα.

Τοῦτο τὸ εἶδε πολὺ σωστά (σχῆμα δεξύμωρο) καὶ τὸ διατύπωσε τετρα-
γωνικὰ ὁ Μιστριώτης!, προλέγοντας ἐγγύτατα τὸν ἑμφύλιο σπαραγμὸ τὸν
καιρὸ ποὺ μαλλιαροὶ πληθύνουν. Προλέγοντας, δηλαδὴ — τὸν Ἑλληνικὸ¹
Μεσαιώνα, ποὺ στὸ κατόφθι του βρισκόματε (ὅσο μὲ τὸν ὅρο Μεσαιώνα
σημαίνομε τὴν ἐποχὴ τῶν ἀγώνων καὶ τὴ μορφὴ τῶν ἀγώνων ἀνάμεσα
ἐλεύθερη σκέψη καὶ ἀδιάλλακτη συντηρητικότητα).

Κάνει, διμως, ἔνα λαθάκι ἡ γλωσσαμυντόρισσα Κασσάνδρα—φαντά-
ζεται νὰ μαντεύει συμφορά, ἐνδὸν ἡ μεσαιωνικὴ πάλη πρόκειται νὰ λυτρώσει
τὴ φυλὴ ἀπὸ τὴ βαρβαρότητα.

Γιὰ τοῦτο λέμε καὶ ἐμεῖς—οἵτινες ἐκλήθηκαν ἀπὸ τὴ μοῖρα νὰ
συντρέξουν ἔνα τόσο σκληρὸ καὶ τόσο λαμπρὸ ἔργο, πρέπει νὰ δουλέψουν
συνειδητὰ γιὰ νὰ φέρουν τὸ Μεσαιώνα, ἀφοῦ ἄλλως τε καμιὰ δύναμη δὲν
μπορεῖ νὰ ἐμποδίσει τὸν ἐρχομό του. Ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ ἔνα μέ-
ρος—μικρὸ ἡ μεγάλο—τοῦ ἔθνους πολιτισθηκε (ἔννοιωσε σὰν ἀνάγκη τὴν
ἐλευθερία) ἡ πάλη ἀνάμεσα τοῦ μέρους αὐτοῦ καὶ τῆς μάζας θὰ ξανάψει
ἀπὸ τὴν ὁποιαδήποτε ἀφορμή.

“Ἐτσι ἡ κάθε προσπάθεια ν' ἀποφύγομε τὴν πάλη ίσοδυναμεῖ μὲ
χάσιμο ἄδικα πολύτιμου χρόνου. Ἀπεναντίας πρέπει τὸ γληγωρότερο νὰ
κατατήσομε τὸ τρανὸ ἀγαθὸ—τὸν πολιτισμὸ—δίνοντας ἔτσι καὶ τὰ θεμέ-
λια στὸ πολίτευμα, ποὺ σήμερα στέκεται ξεκάρφωτο στὸν ἀέρα τοῦ πατριω-
τισμοῦ.

Μὰ ἔνας Ἑλληνικὸς Μεσαιώνας στὸν εἰκοστὸ αἰώνα τάχα ποιὰ μορφὴ²
μπορεῖ νὰ ἔχει;

Νομίζω πώς μποροῦμε νὰ τὴν μαντεύσουμε.

“Ενα, δυό, σύγουρα φυσικὰ ἐλαττώματα μας — ἡ ἐπιπολαιότητα καὶ
ἡ ἀφικορία—μάζι μὲ τὴν ἐπίδραση τοῦ ὅγκου τῆς Εὐρώπης, μᾶς πείθουν
οἵτινες περάσομε ἔνα Μεσαιωνάκο, ποταμάκι φηχὸ καὶ στενό.

·Ο Ἑλληνικὸς κίνδυνος, λοιπόν, ἀπὸ τὸν ἐπικείμενο σπαραγμὸ—ποὺ
διαλαλεῖ καὶ προετοιμάζει ὁ ἀστεῖος Λογκιόλας—σὰν Ἑλληνικός, θὰ εἰναι
καὶ αὐτὸς ἀπαλός, ὅπως ἀπαλές εἰναι οἱ γραμμὲς τοῦ Ἑλληνικοῦ βουνοῦ
καὶ ἀπαλὰ τὰ χρώματα τοῦ οὐρανοῦ μας.

·Η Ἑλληνικὴ ἀπαλοσύνη, ποὺ θριάμβευσε ὡς τὰ τώρα πάντοτε, θὰ
ξαναθριαμβεύσει ἄλλη μιὰ φορά, γιὰ νὰ δικαιωθοῦν μερικοὶ ἀπὸ τὸ ἀπαλό

μας γένος ώμοι χαριτολόγοι, ποὺ είπαν—ὅτι στὸν τόπο μας μοιραῖα τὰ πιὸ σοβαρὰ γεγονότα θὰ ἔξευτελίζονται, παίρνοντας τὴν πιὸ ἀκίνδυνη μορφή.

Ἡ δῆθεν εὔθυμη παρατήρηση κρύβει σκληρὸν ὑπαινιγμὸν γιὰ ἓνα, δυό, περιστατικά, ποὺ διατρανώνουν λιγοστή τῇ ζωτικότητα μας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ. — Εἴτε σὲ Μεσαιώνα, εἴτε σὲ Μεσαιωνάκο—αὐτὸ δὲν ἔχει σημασία—πρὸς τὰ ἔκει θὰ μᾶς δῦνηγήσει πάντοτε ἡ νέα Ἱδεολογία ποὺ μορφοποιεῖται γύρῳ στὸν κοσμογόνο πυρῷνα: τὴν Γλωσσικὴν Ἱδέα.

Ἡ πάλη ἀνάμεσα καινούριων ίδεων μὲ τὶς προλήψεις θὰ μᾶς ἀναγκάσει νὰ κατακτήσομε—τὴν ἀνοχὴν—τὴ βάση τοῦ πολιτισμοῦ, ποὺ, καθὼς εἴπαμε, χάρισε στὸ ἄτομο τὴν ἐλεύθερην ἐνέργεια, σκέψη καὶ συνείδηση.

Μιὰ Νεοελληνικὴ ἰδεολογία, λοιπόν, ἀναγκαστικὰ θὰ ἔχει στὸ σύνολο τῆς καὶ στὰ μέρη τῆς τάση πρὸς τὴν ἐλευθερία τοῦ ἄτομου. Καὶ ἐπειδὴ ἡ κατοχὴ ἀπὸ τὸ ἄτομο τῆς ἐλευθερίας τοῦ βασιζεῖται στὰ δρια ποὺ θέτει τὸ ἄτομο στὰ δικαιώματα ποὺ ἔχει ἀπάνω του ἡ κοινωνία, εἶναι φανερὸ πῶς ἡ νέα ἰδεολογία δὲν μπορεῖ νὰ περιλάβει καμιὰ ίδεα ποὺ τείνει στὴν διμορφία τῆς κοινωνίας ἢ στὴν ἀπόλυτη ἐξάρτηση τοῦ ἄτομου ἀπὸ τὴν κοινωνία.

Ἐπομένως καὶ κάθε θεωρία ίσότητος, ποὺ στέκεται στὴν ἄλλη ἀκρη μᾶς ἀντινομίας μὲ τὴ θεωρία τῆς ἐλευθερίας, εἶναι ἀταίριαστη μὲ τὴν ἀνάγκη ποὺ ἀντιπροσωπεύει ἡ νέα ἰδεολογία μας.

Μιὰ ροπή, ἐπὶ τέλους, πρὸς τὴν ίσότητα θὰ ἥταν δικαιολογημένη ἀν φανεῖ ὑστερά ἀπὸ τὴν διλικὴ κατάκτηση τῶν ἀγαθῶν, ποὺ χάρισε στὸν κόσμο ἡ ἐλευθερία. Ἡ ἐξέλιξη ἡ εὐρωπαϊκὴ δείχνει καθαρὰ τοὺς σταθμοὺς αὐτούς.

Ἐν α παράδειγμα.—Γιὰ νὰ προκόψει στὸν τόπο μας ἡ ἐκπαιδευση πρέπει νὰ ίδρυθοῦν ίδιωτικὰ σχολεῖα, ποὺ νὰ ἐφαρμόζουν δικά τους προγράμματα καὶ μέθοδο διδασκαλίας ἐλεύθερα μὲ βάση τὴ ζωτανὴ Γλώσσα, ποὺ τὸ Κράτος θὰ τὴν παραδεχθεῖ μόνο ἀφοῦ ἡ ίδιωτικὴ ἐκπαιδευση δώσει στὴν κοινωνία τὰ μορφωμένα ἄτομα, ποὺ θὰ ἔχουν τὴ δύναμη νὰ τὴν ἐπιβάλουν.

Μιὰ διμοιδορφη παιδεία ποὺ θὰ παρέχεται ἀπὸ τὸ Κράτος διμοιδορφα σὲ ὅλους—ὅπως θέλει ἡ ίσότης—φανερὰ εἶναι ἐντελῶς ἀντίθετη στὴν ἀνάγκη τῆς προόδου, ποὺ ἐπιδώκει ἡ βάση τῆς νέας ἰδεολογίας.

Δηλαδὴ ἡ Δημοτικιστικὴ τάση καὶ ὁ σοσιαλισμὸς θὰ βρεθοῦν ἀντίμαχοι στὸ πιὸ ζωτικὸ ζῆτημα, τῆς ἐλευθερίας τῆς παιδείας. Διότι ἡ ίδεολογία ποὺ ἔχει βάση τὸν Δημοτικισμὸν ἐπειδὴ γεννιέται ἀπὸ τὴ μελέτη ντόπιων ἀναγκῶν πρέπει νὰ ζητήσει τὴν ἀνομοιόδιορφη παιδεία, σύμφωνη καθόλα καὶ μὲ τὴ γενικὴ τάση πρὸς τὸν πολιτισμὸ τῆς ἐλευθερίας.

Μὰ καὶ σὰν ίδεολογία, ἡ ίδεολογία τοῦ Δημοτικισμοῦ, ποὺ θὰ βγαίνει ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς Φυλῆς καὶ τὴ μελέτη τῶν πόθων της, προωρισμένη νὰ δουλέψει γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῶν Ἱδανικῶν της, δὲν μπορεῖ νὰ βρεθεῖ ἀντίμαχη στὴ θέληση τῆς Φυλῆς—τὴ συνισταμένη τῶν πόθων της.

Καὶ ἡ συνισταμένη αὐτὴ σήμερα εἶναι—μιὰ ροπὴ στὴν ἔνωση τῶν

διμόφυλων μὲ ήθικά δπλα τρισμέγιστα τὴν διμοδοξία καὶ τὸ ἴστορικὸ μεγαλεῖο τῆς Πατρίδας.

Τοῦτο πρέπει νὰ τονισθεῖ καὶ νὰ ἐννοηθεῖ πολὺ καλά, ἐπειδὴ τὸ χτύπημα σὲ μιὰ πρόληψη (τὴ Γλωσσικὴ) καὶ ή τάση πρὸς τὴν ἐλεύθερη σκέψη, μὲ τὴν ἀμοιβαία ἑξάρτηση ποὺ ἔχουν τὰ πράγματα καὶ οἱ ίδεες στὴ ζωή μας δὲν εἶναι δύσκολο νὰ ξεπέσουν τὸν ἀσαβούρωτο—σὲ γενικὴ πολεμικὴ πρὸς κάθε σωτήριο ἐθνικὸ ψυχόρυματο.

Κάτι τέτοιο μᾶς φίγουν κατάμοντρα οἱ Πάτροι! Καὶ δίκαια θὰ μᾶς ἀπειλοῦν μὲ τὴν τρομερὴ κατηγορία, ὅσο δὲ φροντίσομε ν' ἀποδεῖξει ὁ Δημοτικισμός, πῶς ἔχει δίκιο νὰ ξεχωρίζει καὶ νὰ χτυπάει τὸ φανταστικὸ ἐθνικιστικὸ δότλο (τὴ Δασκαλικὴ Γλώσσα) ἐνῶ σέβεται τὴν ήθικὴ πολύτιμη δύναμη τῆς θρησκείας καὶ τὴν πίστη στὴν μεγάλη πατρίδα.

Καὶ ὁ ξεχωρισμὸς αὐτὸς εἶναι εὔκολος. Ἐπειδὴ

Πρῶτον: 'Η Ζωὴ τοῦ ἐθνοῦς μᾶς ἐπιβάλει τὴ μιὰ Θρησκεία, ὅπως κι' ἀπὸ τὴ Ζωὴ του δὲ βγαίνει καμὰ θεωρία ποὺ ν' ἀρνεῖται τὴ μεγάλη πατρίδα—ἐνῶ ή δῆθεν γραπτή του γλώσσα δὲν εἶναι ή γλώσσα ποὺ μᾶς δίνει μὲ τὴ Ζωὴ του τὸ ἐθνος. Ἀπεναντίας ή ἐθνική του Γλώσσα εἶναι ὁ προφορικός του λόγος.

Δεύτερο: Τὸ ἐθνος ἔχει ἀνάγκη νὰ μορφωθεῖ γιὰ νὰ παλαίσει μὲ τοὺς διπλανούς του ἀντίμαχους. Καὶ θὰ μορφωθεῖ ἀν ἀποκτήσει ὅργανο φωτισμοῦ. Χωρὶς αὐτὸ δὲ μένει ἀδύναμο, γιατὶ ποτὲ δὲ θάποκτήσει προφυλακτικὴ παιδεία σωστή. Κι' ὅργανο φωτισμοῦ μόνο η Λαλουμένη μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ὅχι ή δῆθεν γλώσσα του (ἡ Δασκαλική).

Αντίθετα—γιὰ τὴν πάλη μὲ τοὺς ἀντίμαχους, ή θρησκεία του καὶ ή πεποίθηση στὴ μεγάλη πατρίδα θὰ δυναμώνουν τὸ Ἐθνος, ὅπως τὸ δυνάμωναν τόσους αἰώνες τώρα.

Οἱ δύαδοι τῆς γλωσσικῆς, ὕρα, μεταβολῆς—τοῦ πυρῆνα μᾶς νέας ἰδεολογίας—δοφεῖλομε νὰ πολεμήσομε τὴν πρόληψη τῆς Γλώσσας, προκαλώντας ἔτσι τὸν Ἐλληνικὸ Μεσαιωνάκο μὲ ἡσυχη τὴ συνείδησή μας.

Άν κανένας ἀπ' αὐτοὺς ξεγλύστρησε στὸν κατίφορο τοῦ κοσμοπολιτισμοῦ, δὲν τοπαθε βέβαια ἀπὸ τὴν ἰδεολογία τὴ Δημοτικιστική.

Οἱ Δημοτικισταὶ δούλεψαν καὶ θὰ δουλέψουν γιὰ τὸ Ἐθνος καὶ μὲ τὸ Ἐθνος.